

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för socialt arbete

”Länken som fattas kedjan”

En studie om ungdomar med utländsk bakgrund och institutionsplaceringar

Socionomprogrammet Ht 2007

C-uppsats

Författare: **Faranack Ahmadi**

Handledare: Charlotte Melander

Förord

Jag vill framföra ett stort TACK till samtliga deltagare som har gjort det möjligt att genomföra denna uppsats. Jag vill också tacka min handledare Charlotte Melander för alla goda råd.

Abstract

Titel: "Länken som fattas kedjan" - en studie om ungdomar med utländsk bakgrund och institutionsplaceringar.

Författare: Faranack Ahmadi

Nyckelord: Ungdomar med utländsk bakgrund, Brottslighet, Exil

Syftet med studien har varit att undersöka möjliga förklaringar till överrepresentationen av ungdomar med utländsk bakgrund inom vålds- och kriminalitetsstatistiken. I studien ingick två socialarbetare, en auktoriserad socionom från Fagareds ungdomshem och två ungdomar med utländsk bakgrund, även de från Fagareds ungdomshem. Uppsatsen bygger på kvalitativ metod influerad av grounded theory. Materialinsamlingen har skett med hjälp av semistrukturerade intervjuer. I studien framkom att vissa sårbarhetsfaktorer varit avgörande för att dessa ungdomar har valt en utagerande livsstil. Ett splittrat familjförhållande redan i hemlandet och en frånvarande/bristfällig faderposition har försvårat en möjlig integration i det nya landet. I studien framkom att faderns bristfälliga närvaro har varit en avgörande orsak till ett fortsatt utagerande. Studien visade även att livet i exil innebär vissa förändringar i familjstrukturen. Faderns arbetslöshet och bristande språkkunskaper i det nya landets har försvagat hans position i familjen, som i sin tur lett till att han inte längre fungerar som identifikationsobjekt för sina barn. Studien visade även att modersmålets degradering har försvårat förmedling av normer från föräldrarna till barnen. Ungdomarnas livsstil karaktäriseras av en ogenomtänkt och känslomässig överreaktion gentemot omgivningen och det nya landets normer. Dessa ungdomar har svårt att relatera sin förlust med språk. Följaktligen: förlust och sorg uttrycks inte i ord, utan genom utagerande. Ungdomarnas och deras familjer lever i dubbel exil, som dels innebär flykt från hemlandet, dess språk och kultur, och dels utanförskap och segregation i det nya landet.

Innehållsförteckning

Inledning.....	5
Syfte och frågeställning.....	6
Frågeställning.....	6
Begreppsförklaring.....	6
Metod.....	7
Val av undersökningsmetod.....	7
Urval.....	7
Deltagarna.....	8
Genomförande.....	8
Datainsamling.....	9
Bearbetning.....	9
Validitet/reliabilitet.....	10
Etiska övervägande.....	10
Avgränsningar.....	11
Källkritik.....	11
Förförståelse.....	11
Tidigare forskning.....	12
Att leva i exil.....	12
Familjstrukturen.....	13
Språket.....	14
Arbete.....	15
Strukturelldiskriminering.....	16
Teori.....	17
Freuds psykoanalys.....	17
Sublimering.....	18
Adolescensen.....	18
Lacan och språket.....	18
Den symboliska interaktionismen.....	19
Resultat.....	20
Intervju med ungdomarna.....	20
Jag och min familj.....	20
När jag bodde där.....	21
Jag och min pappa.....	21
Jag längtar tillbaka vart jag är.....	24
De är rädda för mig.....	25
Hjälpen jag har fått.....	25
Mitthopp.....	26

Intervju med socialarbetare.....	26
De är någon annanstans.....	26
Språkets betydelse.....	27
Föräldrarnas auktoritet.....	28
Integration.....	29
Socialtjänstens agerande.....	30
Sammanfattning av resultat.....	30
Diskussion.....	31
Livet innan flykten.....	31
Livet i exil.....	32
Språkets betydelse.....	33
Symboliska interaktionismen.....	35
Anknytning till tidigare forskning.....	36
Referenser.....	38
Bilaga 1.....	40
Bilaga 2.....	41

Inledning

"Man vill bli älskad, i brist därpå beundrad, i brist därpå fruktad, i brist därpå avskydd och Föraktad. Man vill ingiva människorna någon slags känsla. Själen ryser för tomrummet och vill Kontakt till vilket pris som helst".

Hjalmar Söderberg

Det finns flera olika sätt att reagera på om man inte känner sig sedd. Ungdomarnas destruktivitet kan ofta härstamma från vreden av att inte bli sedd. Den existentiella utsattheten ger ökad sensibilitet vilket i sin tur kan leda såväl till ökad konstruktivitet som till ökad destruktivitet (Socialstyrelse 1995).

Att lämna sitt hemland på grund av flykt från krig och förföljelse innebär ofta traumatiska upplevelser. Förändring i tillvaron påverkar inte enbart de yttre omständigheterna utan även familjens inre angelägenheter. Enligt Andersson (2001) finns ett stort behov av att förstå och få insikt i de inre svårigheterna hos flyktingar, invandrare och deras barn. Flykten ifrån hemlandet orsakar, påverkar och komplicerar ofta de inre svårigheterna, vilket i sin tur kan försvåra invandrarens/flyktingens anpassning till livet i det nya landet.

Historiskt sätt blev Sverige invandringsland först i slutet av 40-talet i samband med industrialisering och arbetskraftsinvandringen. De senaste tjugo åren har invandringen till Sverige främst bestått av flyktingar (Rapport integration 2005). Enligt ovannämnda rapport har en ökning av antalet flyktingar skett i skuggan av nedskärningar inom de offentliga trygghetssystemen båda i Sverige och i andra västeuropiska länder.

Enligt Schierup (2003) är risken med nedskärningar inom de offentliga trygghetssystemen att det kan utmynna i att alltfler människor med flykting- och invandrarbakgrund utestängs ur samhällsgemenskapen. Författaren menar vidare att den sociala exkluderingen i förlängningen kan leda till att en ny underklass skapas. Socialstyrelsens rapport (2006) påpekar att den etniska segregationen har ökat i de tre storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö. Personer från utomeuropeiska länder är den mest segregerade gruppen samtidigt som fattigdomen är störst inom denna grupp.

Under 90-talet har barn och ungdomar med utländsk bakgrund uppmärksammas mer och mer som en utsatt grupp. Det finns idag en tydlig samhällelig oro för ungdomar med utländsk bakgrund Sandberg (2005). Enligt socialstyrelsens lägesbeskrivning (Nordin Jareno & Carlberg 2005) har barn och ungdomar det relativt bra i Sverige, undantaget är barn till ensamstående och barn till utrikesfödda. Denna lägesbeskrivning belyser två återkommande problem, nämligen att

ungdomar med utländsk bakgrund har svårigheter att hävda sig i skolan om de har kommit som flyktingar i skolåldern, samt att föräldrarna har svårigheter att få bostad och arbete. Enligt Socialstyrelsens rapport (2005) är andelen barn med minst en utländskfödd förälder dubbel så stor när det gäller institutionsplaceringar i jämförelse med barn där båda föräldrarna är födda i Sverige.

Syfte och frågeställningar

Enligt SiS (Statensinstitutionsstyrelse 2006:2) utgör andelen ungdomar med utländsk bakgrund majoriteten av deras institutionsplaceringar.

Syftet med uppsatsen är att undersöka möjliga förklaringar till varför ungdomar med utländsk bakgrund är överrepresenterade inom våld och kriminalitet. Min utgångspunkt har varit SiS (rapport 2006:2) där ungdomar med utländsk bakgrund (pojkar) är överrepresenterade inom institutionsplaceringar.

Jag har utgått ifrån ungdomarnas egen livshistoria och socialarbetarnas upplevelse och erfarenhet av arbetet med dessa ungdomar.

Målet är att med hjälp av intervjuer med tre socialarbetare och två institutionsplacerade ungdomar med utländsk bakgrund samt tidigare forskning och teoretiska utgångspunkter söka svar på syftet och följande frågeställningar.

- Hur påverkas ungdomarna i det nya landet?
- Hur påverkas familjen i det nya landet?
- Hur påverkar samhällsstrukturer ungdomarna och deras familj?

Begreppsförklaring:

Invandrare:

Begreppet invandrare är både brett och vagt och saknar en enhetlig definition. Definitionen betyder ibland, människor som har flyttat från ett land till ett annat och kan också beskriva olika föreställningar och därmed skapa kategorisering. Begreppet kan också hänföras till faktiska personer som är födda i annat land än Sverige, alternativt personer som har en eller två föräldrar födda utomlands. Definitionen invandrare inkluderar även flyktingar (Sandberg 2005). I denna studie avser definitionen invandrare en person som har två utländskfödda föräldrar, denne person kan då själv antingen vara svenskfödd eller kommit hit tillsammans med dessa.

Flykting:

Flykting definieras enligt FN:s flyktingkonvention som en person som flytt sitt hemland för att han eller hon riskerar förföljelse på grund av politisk

uppfattning, ras, religion ,nationalitet eller etnisk tillhörighet (Allwood & Franzen 2000).

Utomeuropeiska ursprung:

Enligt Socialstyrelsens definition av utomeuropeisk avses länder utanför Europas gränser, dock med några undantag (såsom: USA, Kanada, Australien och Nya Zeeland). Min studie utgår ifrån denna definition.

Kultur:

Kultur uppfattas som ett system av värderingar, symboler, normer, beteenden och traditioner som människor bär med sig. Kulturen ses som ett tolkningsmönster som överförs mellan generationer. Detta inlärdade tolkningsmönster blir ett sätt att uppfatta och tolka omvärlden. Det innefattar det man har lärt sig om vad som är rätt och vad som är fel (Sandberg 2005).

Metod

Val av undersökningsmetod

Min undersökningsmetod baseras på kvalitativa intervjuer. Målet är att utifrån informanternas egna tankar, erfarenhet och känslor belysa faktorer som kan ha påverkan på ungdomar med utländsk bakgrund överrepresentation inom våld och kriminalitet. Enligt Kvale (1997) är kvalitativ forskning känslig för människans situation och förutsätter en empatisk dialog med respondenterna. Den kvalitativa metoden är, enligt Kvale, en kraftfull metod för att utvinna erfarenheter och innebörder ur informanternas vardagsvärld. Den valda metoden bygger på kvalitativ eftersom mitt syfte var att fånga deltagarnas känslor och erfarenheter, för att belysa syftet med undersökningen.

Urval

Invandrarungdomar är långt ifrån en homogen grupp. Jag har dock valt att undersöka pojkar mellan 15-20 år som på socialtjänstens initiativ har blivit placerade på institution. Ungdomarna har valts utifrån att de har blivit föremål för Socialtjänstens ingripande med hjälp av LVU¹, eller andra liknande insatser.² Att jag har valt pojkar är med hänsyn till att pojkar i denna ålder, enligt SIS statistik (2006) är överrepresenterade inom institutionsplaceringar. Valet av det etniska ursprunget som utomeuropier hänvisar jag åter till samma statistik där ungdomar med utomeuropeisk ursprung är mer representerade inom brottslighet. Socialsekreterarna har valts utifrån deras erfarenhet och arbetsområde, då kriteriet var att de skulle ha jobbat med ungdomar med utländsk bakgrund på institution/socialkontor. Undersökningen baseras på fem

¹ Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga

² . LVU är lagen om vård och behandling som tillämpas på barn och ungdomar upp till 20-årsåldern. Lagen har för avsikt att garantera vård för barn och ungdomar även utan den unges eller föräldrarnas samtycke.

intervjuer, varav två socialsekreterare (från IFO, enheten vid två olika stadsdelar någonstans tillhörande Göteborgs förorter), en auktoriserad socionom på Fagareds ungdomshem och två ungdomar från samma behandlingshem. Ungdomarna som undersökningen avser är mellan 15-20 år och av utomeuropeiskt ursprung. Samtliga socialarbetare har haft långt erfarenhet (mellan 6-9 år) av arbete med ungdomar med utländsk bakgrund och deras familjer.

Urvalet enligt grounded theory sker till en början öppet för att sedan bli mer strategisk. Detta har dock inte varit möjligt för mig att följa på grund av begränsat tillgång till intervjupersoner och med tanke på tidsaspekten för uppsatsens utförande.

Deltagarna:

Ungdomarna på Fagared ungdomshem

- Abdoll 19år,
- Zaniar 17år

Socialarbetarna:

- Eva: auktoriserad socionom på Fagareds ungdomshem.
- Said: Socialsekreterare på familjegruppen i ungdomsteamet, Arbetar med ungdomar mellan 13-20år och deras familjer.
- Daniel: Socialsekreterare/MST terapeut i ungdomsteamet arbetar med ungdomar mellan 13-20år.

Genomförande

Kontakten med ungdomarna skedde genom en socionom, verksam på Fagareds behandlingshem. Kontakten med hemmet har varit på mitt eget initiativ då jag har ringt och sökt information och eventuella möjligheter att komma på intervjutillfälle. Det tog lite tid innan jag kom i kontakt med rätt person som kunde hjälpa mig i samband med intervjuerna. Kontakt med de andra socialarbetarna har skett båda genom personlig kontakt och genom att jag själv tagit kontakt med ett antal socialkontorer och sökt upp personer verksamma inom ungdomsenheter och frågat om de kan tänka sig att ställa upp för intervju. Detta har varit en tidskrävande procedur men det slutade ändå med att jag kom i kontakt med socialarbetare som var både insatta och intresserade av att berätta om ungdomarnas problematik. Intervjuerna inleddes med att jag berättade om studiens syfte och etiska hänsynstagande kring kommande publicering för att man inte skulle kunna identifiera personerna i materialet. Intervjuer med ungdomarna genomfördes på Fagareds ungdomshem vid två olika tillfällen, med

en veckas mellanrum. Intervju med två socialarbetare har varit på respektive arbetsplats på två olika socialkontorer i Göteborgs förorter. Intervju med auktoriserad socionom har genomförts på Fagareds ungdomshem. Varje samtal tog mellan en och halv till två timmar. Samtliga intervjuer bandades in med hjälp av bandspelare. Informanterna har också vetat att deras medverkan är helt frivillig och att de kunnat avbryta sitt deltagande när som helst. I intervju med ungdomarna har jag förtydligat att de kan avstå från att svara på frågor som de upplever känsliga för dem. Deltagarnas konfidentialiteten har iakttagits noggrant, då att jag använt fingerade namn och även övrig information som leder till deras igenkännande. Detta har varit särskilt viktigt för ungdomarnas del. En del goda nyanser i resultatet har då även fått stå tillbaka för att skydda ungdomarnas integritet.

Datansamling

Avsikten var till en början att jag skulle intervjua fem socionomer uppdelade på både socialkontor och institution. Då jag hade gjort intervjuer med tre socionomer insåg jag att ungdomarnas egna berättelser bättre skulle berika mitt undersökningsmaterial. Detta gjorde att jag fick styra om mina planer och upprätta en ny intervjuguide, som då riktade sig till ungdomarna. Datansamlingen har skett genom kvalitativa intervjuer med semistrukturerade frågor som sedan bearbetas enligt grounded theory.

Det empiriska materialet upptar två olika perspektiv. Den speglar dels ungdomarna själva och dels socialsekreterarnas/behandlarens syn på problematiken. För att fördjupa mig i befintlig kunskap inom ämnet har jag även studerat tidigare forskning och delrapporter som innehållit relevant kunskap för arbetet. Tidigare forskning har jag sökt med hjälp av ämnesord inom artikeldatabaser som Gunda och Libris. De ämnesord jag har använt har bl.a. varit ”invandrarungdomar”, ”institution”, ”invandrare” och ”exil”.

Under tiden för inskaffandet av relevant kunskap om ämnet har jag vid upprepade tillfällen varit i kontakt med SiS:s informationschef, till vilken jag kunnat ställa frågor gällande forskning och statistik kring ungdomar med utländsk bakgrund och institutionsplaceringar. Jag har även varit i kontakt med verksam socialsekreterare i andra stadsdelar runt om Göteborg för att diskutera frågor rörande mitt uppsatsämne. Enligt Depoy & Gitlin (1999) det karaktäristiska för grounded theory är forskarens kontinuerliga växelspel mellan tidigare insamlad data och ny information, då man börjar med analysen parallellt med datansamlingen. Enligt denna metod sker det ett ständigt sökande och jämförande dels av det egna materialet och dels av befintlig information från tidigare forskning.

Bearbetning

De inspelade intervjuerna har jag transkriberat ordagrant för att på ett överskådligt sätt bearbeta och analysera. För att kontrollera innehållet i materialet har jag vid upprepade tillfällen läst genom intervjumaterialet. Enligt grounded theory (Depoy & Gitlin 1999) utgår forskaren ifrån ett inifrånperspektiv och påbörjar analysen av datansamlingen direkt efter att första

intervjun har genomförts, då den näst kommande intervjun påverkas av det första analysen. Med andra ord: datainsamling och analys går hand i hand och nya fynd styr fortsätta utvecklingen i arbetet.

Intervjumaterialet har bearbetades utifrån grounded teori enligt följande:

Materialet kategoriserades utifrån meningsbärande enheter

Steg 1. De meningsbärande enheterna valde ut ur material. En sådan meningsbärande enhet kan exempelvis benämnas som "där känner alla varandra".

Steg 2. De meningsbärande enheterna kondenserades och förvandlades till kategorier.

Steg 3. Ur kategorier bildades huvudkategorier och tillhörande underkategorier. Då materialet bearbetas enligt ovanstående metod resulterade det slutliga arbetet i tre huvudkategorier med tillhörande under kategorier.

Efter att materialet bearbetade enligt ovan så framkom teorier utifrån resultatet. Med andra ord de framkomna teorier var ett resultat av processbearbetning som tillämpades i denna undersökning.

Validitet och reliabilitet:

Carlsson (Larsson 2005) menar att reliabiliteten är svår att fastställa på ett enkelt och tydligt sätt i den kvalitativa undersökningen eftersom syftet inte är att mäta, utan upptäcka och beskriva ett visst fenomenets kvalitéer. Reliabiliteten hänförs enligt Depoy & Gitlin (1999) till i vilket utsträckning man kan upprepa studien för att kunna komma fram till samma resultat. Validiteten däremot hänvisas till om man undersöker det som ska undersökas. Teoritriangulering stärker båda reliabiliteten och validiteten då man belyser och analyserar fenomenet på ett mångsidig sätt menar Patton (i Larsson 2005). Min undersökning upptar två olika perspektiv, nämligen både ungdomarnas och socialarbetarnas syn på problematiken. Även i diskussionen har dessa perspektiv belysts från olika teoretiska referensramar vilket medför en djupare förståelse av resultatet. Enligt dessa resonemang borde min undersökning uppfylla ett relativt bra mått på validitet och reliabiliteten. En bearbetning av intervjumaterialet kan dock, enligt grounded theory, ifrågasätta reliabiliteten något. Detta eftersom det sker en ständig förändringsprocess i datainsamlingens arbete.

Etiska övervägande:

I undersökning kommer jag varierandes använda mig av begreppen "invandrarungdomar" och "ungdomar med utländsk bakgrund", vilket även benämnts med lika stor variation i den litteratur jag studerat. Jag är medveten om att de begrepp jag återger ibland kan vara stigmatiserande och bidra till ytterligare stämpling eller skapande av stereotyper. Samtidig går det inte att bortse ifrån att det handlar om viktiga sociala och samhälleliga problem som båda behöver belysas och diskuteras.

Avgränsningar:

Uppsatsens lägger mest fokus på relationen mellan pappor och söner. Detta är med hänsyn till intervjuernas utfall, men innebär naturligtvis inte att döttrar, mödrar eller hela familjens inbördes relationer är mindre relevanta att diskutera. Uppsatsen har heller inte någon jämförande inställning på pojkar och flickor i avseende på institutionsplaceringar. Dessa ämnen hade varit intressanta att belysa men arbetets tidsramar omöjliggjorde tyvärr detta.

Källkritik:

Källkritik kan bland annat hänföras till vilka urval man har haft för att kunna ge en rättvis bild av fenomenet. Larsson (2005) påpekar vissa faktorer som kan påverka intervju materialet, bland annat mindre lämpliga tidsperioder då intervjun genomförs, miljöer där intervjun genomförs eller om urvalet innefattar atypiska intervju personer. I undersökning har jag försökt att få stor spridning på urvalet av representanterna. Intervjuerna har gjorts i deltagarnas egna arbetsmiljöer under dagtid. Det återstår vissa faktorer som man kan ifrågasätta då det handlar om i vilket utsträckning deltagarnas svar har anpassat efter vad de tror att jag vill höra?

Det bör också nämnas att det är oklart hur mycket den egna förförståelsen har påverkat resultaten och hur man kan skapa en balans mellan subjektiviteten och objektiviteten i forsknings sammanhang?

Förförståelse

Enligt Larsson (2005) gör forskarens distans till den kvalitativa forskningen att det inte resulterar i objektivitet i forskningsarbetet, med andra ord ”*distans garanterar bara distans*”³. Istället handlar det om att ge en nyanserad bild av det studerade fenomenet. I ett tidigt skede har jag haft funderingar kring uppsatsens ämne som på ett övergripande sätt handlar om exilproblematiken. Man kan säga att mitt intresse för dessa frågor härrör från min egen bakgrund som invandrare. En del av min förförståelse byggde i början av uppsatsen på ett sociologiskt perspektiv av synen på ungdomarnas problematik, då jag hade studerat en del litteratur inom ämnet. Senare visade det sig att de psykologiska faktorerna var betydligt mer framträdande i mötet med dessa ungdomar. Detta har för min egen del medfört en mer vidsynt förståelse i betraktelsen av deras utsatthet. Jag har ändå tagit med de sociologiska aspekterna, detta eftersom många gånger båda de psykologiska och sociologiska aspekterna samverkar och komplementerar varandra.

³ (Larsson2005 sid. 98)

Tidigare forskning

Att leva i exil

Enligt Andersson (2001) finns det tre faktorer som påverkar flyktingen/invandraren situation i det nya landet.

- De yttre skälen till att personen kom till det nya landet.
- Hur personen möter och ta itu med de yttre förändringar alltså har Han/hon konfronteras med i det nya landet.
- Hur personen tas emot i det nya landet.

Andersson definierar tankar, känslor och omständigheter som omger personen i det nya landet med begreppet ”*tillvarotillstånd*”. Dessa tillvarotillstånd benämns bland annat som främlingskap, ensamhet, saknad, längtan, sorg, rotlöshet, separation, deggregradering av modersmålet. Nedan kommer jag att redogöra för några av dessa begrepp.

Flyktingar/invandrare kan uppleva sorg över det som har lämnats kvar eller gått förlorat. Sorg kan drabba invandraren i korta sekunder, dagar eller månader och ibland många år. Upplevelsen av sorg hos flyktingen/invandraren kan enligt Andersson grunda sig på verklighet och även upplevelse av verkligheten. ”*Individen kan känna sorg på olika sätt beroende på sin bakgrund och sin anledning att komma till det nya landet*” (Andersson 2001, sid110).

Rotlöshet benämns enligt Andersson som en känsla av att sakna fotfäste eller grund. Författaren beskriver denna känsla i termer av utanförskap och osäkerhet huruvida man finns till eller är älskad och efterfrågad av andra människor eller livet själv. En omedvetet ordlös känsla som ter sig så stark att den skapar en stark mental ångest. Andersson menar att människor i kris och depression påverkas mer av känslan av rotlöshet och tenderar att gå tillbaka till sina naturliga rötter. Människor som befinner sig i kris och svårigheter kan vanligtvis få stöd i kontakten med familjen, vänner eller kanske platser där man har barndomsminnen. Detta enligt Andersson har en helande och terapeutisk inverkan där man kan bearbeta mindre emotionella och existentiella kriser. Andersson menar att flyktingar/invandrare som inte kan träffa sina nära eller besöka barndomsmiljöer går miste om detta viktiga och naturliga terapeutiska stöd. Andersson (2001) menar att Flyktingen/invandraren i själva verket är en främling eller ”*outsider*”. Känslan av främlingskap är något specifik för flyktingen/invandraren när de anländer i det nya landet. Han/hon påminns varje dag om detta i olika sammanhang. Känslan av främlingskap är enligt Andersson inte beroende av hur lång tid man har levt i det nya landet utan på hur han/hon möter och bemöts i det nya landet. En konsekvens av utanförskap kan leda till att invandraren/flyktingen som lever i det nya landet efter många år fortfarande bära på klicherade uppfattningar om majoritet befolkningen. Enligt Andersson de

yttre omständigheterna speglar inåt och utgör en del av människornas personlighet. Författaren menar att dessa tillvarotillstånd kan drabba vem som helst någon gång i livet, skillnaden är att flyktingen/invandrarens tillvaro ibland kan domineras helt av en eller flera av dessa tillstånd på ett medvetet eller omedvetet plan.

Bravo & Lönnback (2003) analyserar frågor kring invandrarskap och flyktingskap utifrån två begrepp, Kris och nostalgi. Nostalgin benämns som en ersättning för sörjandet av det förlorade hemlandet och kan vara nödvändigt, men kan samtidigt i en överdriven mening leda till glorifiering av sitt gamla hemland och att man utvecklar fientlig inställning i mötet med det nya landet. Detta kallar författarna för "nostalgifixering". Invandringskrisen däremot, enligt Bravo & Lönnback, leder till att föräldrarnas förmågan ofta försämras och resulterar i att regressiva beteendet uppstår t.ex. att de vuxna åter blir beroende som under barnaåren. Detta tillstånd hos vuxna innebär ofta en risksituation för barnen. Författarna beskriver vidare om andragenerationsproblematiken som innebär ett konfliktfyllt förhållande mellan barn till invandrare och deras föräldrar. Detta relateras till föräldrarnas motvilja gentemot det nya landets värderingar och glorifiering av det gamla hemlandet. Brist på integration utmynnar i otrygghet i tillvaron. Ett sätt att skydda sig från en osäker tillvaro är att förlita sig på hemlandets kulturer och sätt för barnuppfostrans.

Författarna menar vidare att för att förstå invandrarungdomar problem i Sverige krävs att man beaktar de psykosociala kris som invandringen innebär. Den identitet kris och förlust som invandringen innebär bör tas på allvar. Det är viktigt att socialsekreterare har kultur kompetens som en redskap för att hjälpa familjerna att integrera de tre livs perioder som ingår i invandrings processen. Dessa innebär den ursprungliga kulturen, invandrings tiden och perioden i det nya landet. De menar vidare att föräldrarnas invandringskris inte tas på stort allvar.

Migrationsprocesser består enligt Nyberg (2000) av upplevelser i olika etapper. Med detta menar hon att det positiva första mötet så småningom ger plats för en känsla av övergivenhet då man möter realiteten som språksvårighet, möte med myndigheter, sviktande självkänsla och problem i skolan för barnen.

Familjstrukturer

Enligt Nyqvist och Dahlberg (1999) balanserar flyktingföräldrarna mellan hemlandets och det nya landets normer för utövande av föräldraskap och barnuppfostran. Att barnen lär sig det svenska språket och samhällets normer före föräldrarna medför ofta oönskade rollbyten i familjen vilket leder till att utövandet av föräldraskapet ytterligare kompliceras. Dessa tankar bekräftas av Spänner (2001) som påpekar att invandrarfamiljens sociala nätverk krymper i det nya landet och barnen ofta får rollen som tolk för föräldrarna. Detta resulterar i att barnen tar på sig ansvar som annars skulle falla på föräldrarna vilket medför en minskad föräldraauktoritet gentemot barnen.

Många flyktingfamiljer saknar ofta kontakter med det svenska samhället. Ibland består deras enda kontakt av myndighetspersoner som socialsekreteraren, flyktingkonsulenten eller SFI läraren (Kamali 2004). Enligt Nyqvist & Dahlberg (1999) blir flyktingföräldrar i Sverige utlämnade till sig själva i sitt föräldraskap, samtidigt som de nästintill endast lär känna det svenska samhället utifrån barnens tolkningar. Föräldrarna kan ibland okritiskt ta till sig dessa tolkningar och förhåller sig i stort sätt bara efter dessa. Barnen framlägger information som kan vara vinklad till fördel för dem själva. Föräldrarnas brist på språkliga kunskaper och insikt i samhällets normer leder ofta till att de inte kan sätta sig emot barnens provokationer och därmed förlora de sin föräldraauktoritet. Föräldrarna känner sig maktlösa inför situationen då de anser att man inte kan tvinga barnen att lyssna till sina föräldrar i Sverige, eftersom de är rädda för att bli anmälda av sina barn till polisen eller socialtjänsten

Språket

Searle (i Andersson 2001) menar att människor kan ha fem huvudsakliga syften när de förmedlar sig genom språket: 1) att beskriva något, 2) att påverka något, 3) att etablera en förbindelse relation, 4) att uttrycka känslor och tankar, 5) att utföra något genast. Människornas kommunikation i mellan sig har en mängd underförstådda regler och överenskommelser. Individer måste ha en gemensam grund för att samordna sina kommunikativa ansträngningar. Författaren menar att vissa av språkets funktioner förloras i samban med immigrationen.

Enligt Althoff (1996 i Spänner 2001) de flesta ord vi har i våra hjärnor är laddade med kunskap, erfarenheter, minnen och känslor när ett ord berörs i en text packas dess breda register av erfarenheter upp i våra hjärnor och blandar sig i betydelsen.(Spänner2001, sid149) Spänner menar att ord som vi lär oss på ett främmande språk inte är lika laddade med kunskap, erfarenheter, minnen och känslor som modersmålet.

Modersmålets degregradering belyses i Andersson (2001). Hon beskriver bland annat forsknings resultat som visar att språket har en avgörande betydelse för vår identitet, självuppfattning och självförtroende. ”*Utan språket finns inte någon utpräglad mänsklig inre värld, utan stimulansen av växelspel med andra skulle det inte finnas något att tala om eller tänka*” (Jenkins 1996 i Andersson 2001).

Enligt Andersson är förmågan att lära sig ett nytt språk är beroende av olika faktorer såsom ålder, tidigare utbildning, motivation och språknivå på modersmålet. Hon menar vidare att en del vuxna och äldre barn kanske kommer att ha kvar sin brytning på det nya språket och ständigt bli påmind om det av sin omgivning vilket förstärker bilden av att man är en outsider. Andersson menar även människor i kris eller under tider av emotionella svårigheter kan tappa förmågan att uttrycka sig rätt på det nya språket. Sammanfattningsvis modersmålets degregradering påverkar flyktingen/invandrarens inre upplevelse av att modersmålet inte är lika användbar, värdefull eller viktig i det nya landet.

Förnekande av modersmålet eller en nedvärdering av modersmålet avspeglar sig på självkänslan.

Arbete:

En annan aspekt som Sandberg (2005) tar upp är mannens position i det nya landet. Hon menar att mannen i familjen innan flytten kan ha haft en starkare ställning på grund av sin roll som familjeförsörjare. Männens ställning försvagas senare i Sverige då han blir arbetslös. Eyrumlu (1997) har studerat Iraniers möte i Sverige och för ett liknande resonemang kring vilken betydelse arbetet har för männen.

Eyrumlu menar att en etnisk hierarkisk arbetsmarknad minskar ambitionen för invandraren att kämpa för sitt välbefinnande i Sverige.

Misslyckande över att inte få ett arbete ökar dessa människors nostalgi över sitt förflutna och förstärker deras främlingskap. Författaren beskriver arbetslösheten och dess konsekvens utifrån en kulturell aspekt och menar att arbetslöshetens status för Iranier likställs med "tiggare" i och med att man inte traditionellt sätt erhåller någon ersättning för sin arbetslöshet i hemlandet. Utifrån detta resonemang menar författaren att männen drabbas hårdare av arbetslöshetens sociala effekter eftersom de i sina hemländer förknippas med familjens försörjning. Männen är vana vid att arbeta och tjäna pengar. Ofta ses kvinnorna och deras arbete utanför hemmet som mannens ekonomiska medhjälpare. Följaktligen är försörjningen av familjen ett kännetecken på mannens sociala identifikation. De iranska männen som hade deltagit i Eyrumlus undersökning klagade över att arbetslösheten har gett dem ångest, oro och övergivenhet. Arbete förknippas med människornas identitet och är samtidigt källa till inkomst, socioekonomisk trygghet och social status. Eyrumlu menar att effekten av mannens arbetslöshet försämrar ytterligare när kvinnorna får jobb. Konsekvensen blir ofta att familjemedlemmarna utsätts för radikala rollbyten, vilket resulterar i att familjens tidigare funktion hindras.

Det handlar inte enbart om arbete och försörjning menar Eyrumlu, utan mannen förlorar också sin värdighet vilket likställs med familjens sociala status. En annan konsekvens av familjens rollbyte är att familjen finner sig rotlös och söker alternativa sätt att fungera, nya förväntningar på en trygg tillvaro kolliderar med de gamla värderingarna med mannen som familjeförsörjare. Konsekvens blir ofta att familjen fastnar i en svår kris. Eyrumlu relaterar detta till den höga andelen av skilsmässor bland invandrar föräldrar.

Hertzberg (2003 i Sandberg 2005) belyser invandrarungdomars arbetslöshet utifrån föräldrarnas marginaliserade position på arbetsmarknaden. Han menar vidare att föräldrarnas arbetslöshet påverkar ungdomarna då de inte har höga förväntningar på sig själva när det gäller valet av yrke eller utbildning. Författaren relaterar arbetslöshet bland invandrare till arbetsgivarnas attityd och menar att svenska arbetsgivare har "omsorg attityd" gentemot invandrar kvinnorna och tar för givet att dessa kvinnor utsätts för patriarkala normer i sin omgivning. Man tycker synd om kvinnorna medan männen klandras.

Strukturell diskriminering

En rapport från socialstyrelsen visar att flykting och invandrar familjer ofta har med sig en rädsla för myndigheter från sina hemländer. Detta med tanke på att de ofta kommer ifrån länder där stat och myndigheter står för förtryck istället för skydd, av sina medborgare. Dessa erfarenheter i bagaget medför ett bristande förtroende för möjligheter till rehabilitering i det nya landet. Haglund(i Sandberg 2005) menar att familjernas upplevelse av brist på tillit präglar relationen till socialtjänsten. Socialtjänstens i sin tur är osäkra i sin tillhanda hållande i utredningar kring invandrarfamiljerna.

Enligt Kroger (2000) omfattar en kollektiv identitet både nationell och kulturell tillhörighet. Barnen är medvetna om kulturella skillnader men det är först under adolescensen som de blir kapabla att reflektera över det som har varit och det som ska bli. De unga individerna blir följaktligen mottagliga för olika sociala reflektioner som sker kring deras kulturella tillhörighet. Således försvårar negativa erfarenheter (diskriminering) dessa ungdomars strävande efter kulturell stolthet i medverkan av den dominerande kulturen.

I "Rapport Integration 2005" menar Sandberg att det idag finns en problemfixering kring ungdomar med invandrarbakgrund och att detta förstärks av hur media framställer dessa ungdomar. Vidare menar Sandberg att medias negativa framställning av invandrarungdomar i sin tur kan påverka politiker och tjänstemän, vilket detta kan resultera i institutionell diskriminering. Sernhede (2003) för ett liknande resonemang och menar att bilden av den "hotfulla ungdomen" i den "farliga förorten" är så djupt rotade i allmänhetens medvetande att till och med samhällsrepresentanter, liksom lärare, socialsekreterare och fritidspedagoger, är påverkade.

Detta resonemang bekräftas även av socialstyrelsens lägesbeskrivning (2003) som menar att media har en tendens att beskriva ungdomar med utländsk bakgrund utifrån ett problemområde. Det är inte sällan ungdomar med utländsk bakgrund är överrepresenterade även i de konstruktiva sammanhangen. Tyvärr utelämnas dessa fakta, allt för ofta, i dagspress och nyheter, som hellre väljer att fokusera på våld, kriminalitet och andra destruktiva beteenden. Ålund (i Sandberg 2005) menar att nedskärningar inom de offentliga sektorerna i vissa fall leder till att socialsekreterare som lider av tid- och resursbrist kan komma fram till enkla lösningar på komplicerade ärenden som rör invandrar ungdomar. Kamali (i Sandberg 2005) ger en annan bild av problemet och menar att den ökade statistiken inom våld och kriminalitet för invandrar ungdomar kan ha samband med att polisväsendet oftare har sökarljuset på dessa ungdomar vilket medför att de också oftare upptäcks. Sammanfattningsvis förklarar Kamali ungdomarnas överrepresentation som strukturell diskriminering, segregerade bostadsområden och stigmatisering i allmänhet.

Enligt Brå:s ⁴forskningsrapport (2004) ungdomar med invandrarbakgrund båda häktas och döms oftare än ungdomar från ursprungsbefolkningen. Pettersson (2005 i Sandberg 2005) har genomfört en studie om personer med utländsk bakgrund och diskriminering inom rättväsendet och för en liknande slutsats. Pettersson menar att orsaken till att invandrare är överrepresenterade i brottstatistiken beror på att de anmäls, upptäcks, misstänks och registereas oftare än svenskar. Hon menar vidare att svenskar dessutom döms fem gånger oftare till sluten psykiatrisk vård än utländska medborgarna.

Utifrån en socialpsykologisk synsätt förklarar Lindholm (2005) att människor har behov att tillhöra olika grupper för sitt identitetsskapande. Vi tenderar att kategorisera oss i ”in- gruppen” och ”ut- gruppen”. Själva vill vi tillhöra ”in gruppen” och på så sätt skapar vi en ”ut grupp” med tilldelade homogena egenskaper. Vi uppfattar medlemmarna inom ”ut gruppen” som lika varandra med generarlierade egenskaper. Vi uppfattar dessutom ”ut gruppens” egenskaper som negativa än vår egen ”in grupp”. Författaren menar att felaktiga tolkningar av ”ut gruppens” personlighet och karaktär följaktligen leder till självuppfyllande profetia hos medlemmarna. Lindholm exemplifierar resonemangen på ungdomar med invandrar bakgrund och rättväsendets hantering av deras ärenden. Med detta menar Lindholm att tillhör ungdomarna ”in gruppen” förklarar man brotten med psykiska sjukdomar och reducerar det personliga ansvaret. Tillhör de däremot ”ut gruppen” så sker inte denna ansvarsförskjutning

Teori

Freuds psykoanalys

Freud (i Havensköld 1997) menar att Oidipuskomplexet är en passage som alla måste genomgå och hur detta genomgående bearbetas kommer att sätta sin prägel på barnens mottaglighet i samband med det sociala och kulturella normerna. Oidipuskomplex enligt Freud, är då barnet till följd av sin genitala drift dras till sexuella önskningar gentemot föräldern av motsatta kön. Detta har en psykologisk effekt. En lyckad genomgång innebär att pojken måste avstå från begäret gentemot sin mamma till förmån för faders kärlek. Konflikten kommer inte att kunna hanteras av barnet genom yttre handlingar utan måste bearbetas symbolisk och så småningom bortträngas. *Detta leder i sin tur till att sonen identifierar sig med sin pappa och i slutändan dras barnet till kulturen och samhället för att förverkliga sina önskemål.* En lyckad oidipalperiod resulterar i att pojken omvandlar denna konflikt till identifikation med sin far. Med andra ord kan detta uttryckas som att barnen sublimerar sina tidigare hämningar genom att rikta sin begär gentemot kulturen.

⁴ (brotts förebyggande rådet)

Sublimering.

Sublimering innebär enligt Freud manifestation av biologiska drifter i kulturellt och socialt värdefulla uttrycksformer. Freud menade att all form av kulturarbete, konst och etablerande av socialposition är konsekvenser av sublimeringar. Den ursprungliga tanken enligt Freud beskriver sublimering som det ”goda” försvaret som presenterar en kreativ, frisk och social acceptabel och positiv lösning på inre konflikter mellan primitiva drifter och hämmande krafter (Fenichel, 1945 i Mc Williams 1994).

Adolescensen

Tiden mellan latensperioden och vuxenlivet brukar i psykoanalytisk teori benämnas för adolescensen. Till skillnad från pubertet som är beteckning för de anatomiska och fysiologiska förändringarna betecknas adolescensen som en psykologisk utveckling. Första stadiet under denna period beskrivs då barnet är mellan 11-14 år under denna period måste barnet definiera om sig i förhållande till föräldrarna. En problematisk övergång innebär närhet och distans i förhållande till föräldrarna. Det andra stadiet då barnet är mellan 14-18 år är en period där barnet vågar sig ut från den skyddade tillvaron till kamratgruppen. Den tredje fasen är mellan 18-23 år under denna fas konsoliderar adolescensen sin personlighet och definierar sina värderingar och mål i förhållande till samhället. Föräldrarnas auktoritet som har bekämpats kan till viss del åter göras till en egen internaliserad auktoritet i modifierade form (Cullberg 1999).

Lacan och språket

En motsvarighet till Freuds oedipuskomplex beskrivs av Jacques Lacan (1966 i Havnesköld 1997) och benämns som den symboliska ordningen. Enligt Lacan är symboliseringen det som skapar den oåterkalleliga separationen från dyaden. Den symboliska ordningen (faderns ord) avskiljer barnet från sin tidigare dyadiska förhållande med modern. Separationen från modern sker genom en symbolisk kastration där barnet måste underordna sig den språkliga ordningen. Med andra ord barnet får avstå från sin mamma och istället prata om det genom att sätta ord på förlusten. Mitscherlich (1968 i Johansson 2003) belyser en diskussion om det faderlösa samhället och menar att avsaknad av fäder som strukturskapande leder till att barnen lämnas utan vägledning. Författaren nämner att diskussionen befinner sig i en symbolisk nivå och menar på att det faderlösa samhället kännetecknas av att fadern har förlorat sin position som lärare och uppfostrare.

Detta leder så småningom till att det saknas plötsliga strukturer, normer och regler. Faderlöshet i Mitscherlichs belysning befinner sig på två nivåer ena sidan försvinner fadern från familjen som primär oobjektrelation och andra sidan som båda reell och symbolisk maktfigur i samhället. Avsaknaden av manlig identifikation gestalter aktiverar primitiva och arkaiska skikt i det omedvetna. När det reella fadersfiguren saknas skapar barnet/ungdomen imaginära gestalter. Detta menar författaren att betrakta när ungdomar söker sig till gängkulturer där man framställer den arkaiska och brutala manliga ideal som ett alternativ. Enligt detta resonemang leder avsaknad av fadersfigur, båda reell och symbolisk till ett

försvagat jag. Resonemangen om fadersfunktion förs vidare av Lash (1979 i Johanson 2003) som menar att försvagning av fadersrollen påverkar barnets inre psykologiska strukturer och relationer till auktoritet. Denna utveckling speglar sig både på ett kulturell och samhälls nivå. Ungdomen i brist på fadersfigur utvecklar ett dominerande kulturell personlighet som saknar fasta jag gränser då den drivs av begäret och inte förnuftet.

Den socialpsykologiska teorin enligt Payne (2002) inriktar sig på dynamiken inom interpersonella och grupprelationer och anses vara ett förklaringskomplement till de psykologiska synsätten. Socialpsykologi har för avsikt är att ge en bättre förståelse för mänskligt socialt samspel. Enligt denna teori skapas och vidmakthåller människor relationer i sociala sammanhang

Den symboliska interaktionismen

George Herbert Mead (1863-1931 i Svedberg 2003) var den som utvecklade den symboliska interaktionismen. Mead betonar på "social handling" som innebär både en inre och yttre process. Med detta menar han att människornas handlingar ska förstås som hela processer och inte som ett resultat av stimuli eller responser.

"Den sociala handlingen förklaras inte genom att man bygger upp den med hjälp av stimulus och respons, den måste tagas som en dynamisk helhet – som något pågående i vilket ingen del kan betraktas eller förstås isolerad. (Svedberg 2003 sid 30)". Enligt Mead ger gruppen sammanhang för våra handlingar och vi föds i samspel och interaktion med andra, vårt jag och medvetande blir till i mänskliga möten som sker i vardagen, en process som han kallar för socialspjuling. Mead menar att individer ständigt ser sig genom andras ögon och därmed blir andra personers inflytande över individen stark. Samtidigt som de egna uppfattningarna inte bara är en spegling av andras tankar och attityder mot individen utan individen modifierar dem utifrån sina egna erfarenheter och förutsättningar.

Individens strävar genom hela livet efter att bibehålla och utveckla ett inre sammanhållet och positivt självsystem. Detta gör att vi söker oss till andra som tänker likadant och bekräftar och stödjer våra uppfattningar av oss själva dvs. vi föredrar att umgås med de som gör att vi ska känna oss väl till mods.

Den "generaliserande andre" är enligt Mead en uppsättning attityder som är gemensam för en grupp, dessa övertas av individer som en bakgrund eller referens till sitt eget handlande. Det generaliserade andre ger individen hennes jag som hon senare utvecklar till en fullständig jag känsla. Mead kallar vårt dubbla jag upplevelse för "I" och "Me". "I" är den subjektiva delen av oss som tänker, känner och varseblir medan "Me" utgör individens lagrade erfarenheter och representanter som är social bestämd. "Me" är den objektiva delen av jaget som kommer ur andras attityder om en individ som denna själv antar. Enligt den symboliska interaktionismen är människans förståelse av sig själv och sina handlingar beroende av den uppfattning som förmedlas av signifikanta andra. Med detta menas att människor som på ett eller annat sätt blir viktiga för oss bär vi inom oss som signifikanta symboler. Sammanfattningsvis så är människans

”jag” konstrueras av subjektiva krafter och sociala erfarenheter som tolkas i en kollektiv process. Den väsentliga skillnaden mellan det symboliska interaktionismen och socialkonstruktionismen kan benämnas som existerandet av ett subjekt jag hos det symboliska interaktionismen. Då denna till skillnad från behaviorismen inte enbart ser på människornas yttre beteende utan det finns även ett subjektivt jag, en reflekterande ”I”.

Resultat

Intervju med ungdomarna,

(samtliga namn på intervjupersonerna är fingerade)

”Där Känner alla varandra” kategorin bygger på två underkategorier ”Jag och min familj” och ”När jag bodde där ”

Jag och min familj

Abdoll är 19 år beskriver sin ursprungsfamilj i ett Afrikanskt land. Föräldrarna skildes när han var två år. Mamman flyttade till Senegal och gifte om sig. Abdoll. träffade aldrig sin mamma. Pappan flyttade till Sverige vid samma ålder. Han. blev lämnad hos farföräldrarna vid två årsåldern. Drömmen om en återförening med sin far följde honom hela vägen under hans uppväxttid i hemlandet som inte alltid ledde till ett lyckat mötte mellan honom och fadern.

Abdoll: ”En sak som jag har svårt att glömma är när pappa var på besök första gången i hemlandet. När vi var på flygplatsen och skulle möta honom så lyfte han upp och kramade en annan pojke. Han trodde att det var jag. Fattar du! Och sedan pekade de på mig och någon sa till honom att det var jag som var hans son.”

Zaniar är 17år och kom till Sverige tillsammans med sin stora syster och pappa när han var 10 år. Mamman och lilla syster kom två år innan Zaniar och pappan. Under två år hade Zaniar tillsammans med sin pappa och stora systemen bott i Iran och genomgick en långväntan innan de fick komma till Sverige. Pappan satt i fängelse under 4-6 månader i hemlandet och torterades. Pappan var tyg handlare.

Zaniar: ”I hemlandet var jag med min pappa varje dag och fick alltid pengar när jag bad om det. När pappa kom till Sverige blev hans psykiska hälsa sämre och sämre. Han mådde inte bra. Han skulle läsa svenska språket men han orkade inte med det.

När jag bodde där

Deltagaren beskriver sina upplevelser av livet i hemlandet i termer av gemenskap och trygghet. En upplevelse av den öppna kontakten och närhet till de andra är betryggande trots brist på andra basala behov.

Abdoll: "Vi var ute hela tiden och lekte med kompisar och kusinerna. Vi var ute nästan hela tiden, det enda gång vi gick hem var det när vi skulle sova på kvällarna. Där känner alla varandra. Om man var hungrig så kunde man alltid gå hem till grannen och äta med kompisarna, de gjorde aldrig skillnad på om det var deras egna barn eller grannens barn, vi var alltid välkommen överallt. Du vet, om man var törstig så kunde man dricka vatten var man än var även om man inte kände dem som bodde där".

En annan aspekt som ungdomarna hade sin fokus på handlade om lagsystemets påverkan på människornas relationer. En upplevelse av frihet i relationer var anmärkningsvärd.

Abdoll: "Där nere var man fri och man kunde vara med de andra. Det fanns inte mycket lagar kring allting, som här i Sverige".

Zaniar: "Här i Sverige finns lagar för allting, man anmäler allting. I mitt hemland behöver man inte anmäla om någon har slagit, man fixar det själv".

För Zaniar var längtan efter släktingar ett faktum. Resten av familjen åkte fram och tillbaka till hemlandet men han fick inte följa med eftersom han var efterlyst av polisen eller hade fått LVU.

Zaniar: "Varje gång jag skulle följa med så har jag haft LVU eller så har jag varit efter lyst och så . Därför har jag inte kunnat åka tillbaka. Men jag kanske åker när jag skrivs ut från behandlingshemmet och det blir till sommar. Jag kanske åker och hälsar på mina kusiner i Tyskland också."

"Här är folk inte öppna mot varandra". Kategorin består av tre underliggande kategorier. *"Jag och min pappa", "jag längtar tillbaka vart jag är" och "de är rädda för mig".*

Jag och min pappa

Deltagaren berättade om sina relationer med föräldrarna efter återförening i det nya landet. För Abdoll handlade om hur han ska göra för att behålla sin hoppfullhet inför sin familj.

Abdoll: "När jag kom så levde min pappa med en svensk kvinna, de var sambo. Min relation till Pappa var bra i början med inte nu".

Med tiden upplevde Abdoll relationen svårare. Han hade svårt att hantera relationen med sin far och hans styvmor.

Abdoll: "Jag tror att i början när jag kom så ville hon (pappas sambo) ha mig men senare när jag blev lite äldre då betydde jag mindre och mindre för henne. Hon tror att jag alltid ska vara ett barn precis när jag började hävda mig så betydde jag inte någonting längre. Det var egentligen hennes fel att allt blev så här".

Abdoll uttrycker sin besvikelse över sin fars relation med honom. En känsla av utanförskap dominerar hans upplevelse.

Abdoll: "Vad som var värst av allt handlade om tiden när min pappa skulle gifta sig, jag låg och sov hemma, då kommer min kompis och säger till mig att vi ska gå till festen, jag frågade vilken fest och så svarade han din pappas bröllofsfest."

Abdoll anmäls av sin pappa efter att han bråkade med sin pappa i ett berusat tillstånd.

Abdoll: Efter en fest. Sedan gick jag hem till min pappa och sa allt som jag inte hade sagt till honom " Andra gången som jag bråkade stort med min pappa skedde när jag drack jätte mycket. Jag sa att han borde ha lämnat henne. När jag är nykter så kan jag inte säga sådana saker till min pappa. Det ledde till slut till att pappa ringde polisen. Jag fick bo hos en kompis ett tag sedan hjälpte socialen mig med en provbostad men det gick inte bra för att jag hade mycket fester och sånt".

Deltagarna beskrev en förväntansfullhet. De hade önskat att få en god relation med närstående i det nya landet. En önskan som verkligen inte uppfylldes.

Abdoll: "Jag trodde allting skulle bli bättre om jag kom till min pappa".

Zaniar: När vi landade på Arlanda det var höst och jag frös, men jag var jätteglad. Åh det går inte och beskriva det, min mamma och lilla syster hade stått där och väntade på oss.

För Zaniar är situationen lite annorlunda, han beskriver sin far i termer av passivitet. Problemet uppdagades när fadern inte kunde hantera sin relation med Zaniar bl.a. på grund av sin depression..

Zaniar: " Min pappa säger hela tiden att han vill åka tillbaka, han har svårt att lära sig språket. Han gör nästan ingenting annat än att äta och sova och när han jobbar så jobbar han till och med lördagar

och söndagar också. Egentligen är han sjukskriven. När vi bodde i hemlandet så satt han i fängelse. Han har fått psykiska problem, han är aldrig bland massa folk, han orkar inte vara bland folk och så”.

Zaniar: ”Jag fick kontakt med socialen i samband med att jag blev slagen av min pappa. Grannen anmälde händelsen. De från socialen ringde och kallade in mig till socialen. De frågade om jag hade blivit slagen av min pappa och jag sa hela tiden nej. De såga alla blåmärken, som jag hade fått av att min pappa slagit mig och de trodde inte på mig, när jag förnekade att min far hade slagit mig. Jag sa jag har ramlat. Jag sa till och med att det inte är ovanligt att barn misshandlas i mitt hemland och det är inte onormalt. De sa att jag skulle flytta till en fosterfamilj nu med en gång och jag sa nej, jag vill åka till mina föräldrar. De sa till och med att jag måste anmäla min pappa till polisen för att han har slagit dig. Jag sa hela tiden nej jag vill inte anmäla min pappa. Samma dag hamnade jag i slagsmål med grannens barn, det var mitt fel. På kvällen skällde pappa ut mig för varför jag hade bråkat med granbarnen. Han slog mig och jag blev arg och kastade en tung glasaskkåp mot min pappa. Jag träffade hans huvud och han fick sy fem stygn.

Zaniar hamnar i olika fosterfamiljer. Han beskriver olika konfliktsituationer där det ledde till slagsmål och bråk. Slutligen kom han i kontakt med sin stora syster, av en slump och han uppmuntrades av sin syster att flytta tillbaka hem igen för att alla hade saknat honom. Detta ledde till ännu ett slagsmål med pappan.

Zaniar: ”Jag flyttade hem igen och jag och min pappa låtsades att ingenting hade hänt. Vi pratade och skojade men vi pratade aldrig om det inträffade. Det kändes skit konstig och efter att det hade gått tredagar så hände det en kväll. Min pappa skulle kolla på nyheterna, jag stod och pratade i telefon med en kompis, pappa sa att jag skulle vara tyst och ringa senare eftersom han kollade på nyheterna. Jag sa jag får prata i telefon om jag vill och att han inte kan hindra mig. Sedan hamnade vi i slagsmål. Min mamma kom i mellan oss. Mamma bad mig att jag skulle gå ut en liten stund. Jag gick ut. Jag tänkte jag skiter i honom, bråkar han så bråkar jag, jag var bered att slå tillbaka. Han får inte slå mig igen. Han har inte makt över mig längre.

Zaniar: beskrev att hans pappa favoriserade lillasystemen.

Zaniar: ”Det verkar som att min pappa inte gillar mig, men mot min lilla syster är han skit snäll. Han sa att jag inte fick pengar av honom på grund av att jag missköte mig. När jag inte fick pengar så brukade jag

snatta, eller sälja droger och sånt. Han visste inte att jag hamnade i slagsmål för att försvara min stora syster”.

Zaniar: ” Jag har nästan alltid varit som en kompis med min mamma, jag brukar alltid berätta allt för henne. Det inte så att jag är blyg för min mamma”.

Jag längtar tillbaka vart jag är

Vid inträde i det nya landet så beskriver informanterna ett tillstånd av jämförelse och reflektion av båda länderna.

Abdoll: ” Det är stor skillnad på hur man lever. Du vet om man ska duscha där så måste man åka och hämta vatten, här kommer vattnet så enkelt ut ur en kran. Det är stor skillnad. Jag kom hitt och så var det jätte kallt. Jag var helt chockad! Jag kunde inte språket”.

Zaniar: Det var jätte svårt i början man kände att man inte kunde språket, kunde inte gå någonstans, Det enda jag kunde var att gå utanför porten och springa in igen snabbt. I hemlandet var det inte så, , jag var ute och lekte med kusinerna och kompisarna hela tiden.

Informanterna jämför rättssystemet i båda länderna och ger ett intryck av att krig och fattigdom i hemlandet är en orsak till lagöverträdelse i det nya landet.

Abdoll: ”Det har med bakgrund att göra. Om du har levt fattigt och kommer till Sverige, du kanske inte har råd med att köpa dyra saker som du vill ha, och du kan tänka dig att ta en plasma TV för att du tänker att straffet inte är så mycket här. I mitt hemland är straffet mycket hårdare. Man kan hamna i fängelse. Om det skulle finnas ett lagsystem likt Sveriges i mitt hemland, så skulle alla stjäla. Lagarna är mycket hårdare i mitthemland. Här i Sverige får man bara samhällstjänst och så.

Zaniar: ”Vi vågar mer, vi tål mer och vi gör det därför att vi har varit i krig. Man liksom vågar mer saker om man har varit i krig”.

Ett tillstånd av saknad genomsyrar ungdomarnas inre värld när de har bott i det nya landet under en längre period.

Abdoll: ”Alla i mitt hemland ville komma till Sverige för att de tror att här finns mycket jobb och sånt. Här lever man trygg men samtidigt längtar jag jättemycket tillbaka till hemlandet, till kompisar och kusiner. Det känns konstigt, när jag är här så längtar jag jättemycket till hemlandet och när jag är där så längtar jag till Sverige

De är rädda för mig

Deltagarna beskriver sina upplevelser av människorna tillhörande den nya kulturen. Förhållandet beskrivs i termer av distansering och rädsla som alstras av "svenskar" gentemot dessa ungdomar.

Abdoll: "Jo, en sak ville jag berätta. Det handlar om när jag är i stan med mina kompisar så ser jag att folk blir rädda för oss. Det konstigt för det är de som är omkring mig och det är inte jag som är omkring dem. Det känns alltid så. De är rädda för mig för att jag är svart, jag kanske påminner dem om de amerikanska filmerna där de svarta alltid spelar värstingar. De tittar på mig och jag står där och jag vet inte hur jag ska bete mig. Det är jag som borde vara rädd för dem."

Zaniar hamnar i slagsmål med svenskar, övertygad om att de är rasister efter att blivit kallat svartkalle och neger, slog även sin lärare vilket ledde till polisanmälan.

Zaniar: "Han läraren sa att här i Sverige måste man lära sig den svenska kulturen. Läraren skrek detta till en iransk tjej och jag vill försvara henne. Jag ringde till två kompisar och vi väntade på honom på parkeringsplatsen. Sedan gick vi fram till läraren och jag sa till honom att han betar sig rasistisk. Han sa först att han inte menade något illa med det han sa i klassen, han bad om ursäkt. Men sedan sa han att i Sverige ska man respektera lagen och hotade att han skulle anmäla oss. Jag gick fram och nickade honom i ansiktet. Han bröt näsbenet."

"Jag kan berätta allt" är en huvud kategori som består av två underkategorier. "Hjälpen jag har fått" och "Mitt hopp"

Hjälpen jag har fått

Deltagarna beskrev och utvärderade de hjälpinsatser de har fått.

Abdoll: "det har varit en bra kontakt med socialtjänsten. Mitt första möte skedde i samband med ett rån. Först fick vi följa MST metoden. Jag och min pappa åkte till flera gånger i veckan och hade samtal där. Här är jag nöjd på behandlingshemmet. Jag får psykologsamtal varje vecka och går till skolan. Jag får ringa härifrån tre gånger per vecka till släktingarna i hemlandet och prata med dem".

Zaniar: beskriver att han inte tyckte om socialen och klagade över olika diskriminering han blivit utsatt för.

Zaniar: "De är hårdare mot invandrare, jag och min kompis har fått mer straff jämför med de svenska kompisarna"

Mitt hopp

ungdomarna beskrev sin vision om framtiden.

Abdoll: "Jag är på behandlingshemmet nu och går samtidigt i skolan, jag ska läsa klar gymnasiet och sedan ska läsa vidare inom turism".

Zaniar: "Hoppas på att blir lastbilsförare i framtiden."

Intervju med tre socialarbetare:

(Samtliga namn är fingerade)

Kategorin "Uttrycket av längtan" Består av två underkategorier, "De är någon annanstans" och "Språkets betydelse".

De är någon annanstans

Socialarbetarna beskrev en rad faktorer som påverkar barnens inställning i det nya landet. Dessa inställningar påverkar skolprestationer och relationer till människor tillhörande det nya landet.

Eva: "Det största problemet för dessa föräldrar har med exilproblematiken att göra. De föräldrar jag har mött lever inte ett mentalt liv här i Sverige. De är någon annanstans. Man är tvingad att fysiskt befinna sig på den här platsen men är mentalt någon annanstans. Detta har konsekvensen att föräldrarna inte möter det nya landets kultur. Naturligtvis påverkar detta barnets inställning. De blir aldrig förankrade i den nya kulturen eftersom föräldrarna inte är det. Föräldrarna värdesätter inte livet i det nya landet. De säger att vi är här och här ska vi vara men förmedlar ett annat budskap till barnen eftersom det är föräldrarna som sätter agenda för barnen. Detta leder till att deras djupa känslor av utanförskap förmedlas till barnen".

Deltagarna beskrev att exilsituationen förhindrar en medveten närvaro hos föräldrarna, som påverkar barnen.

Eva: "Föräldrarnas icke genuina närvaro leder till att de inte inser att nu lever vi här, våra barn ska gå till denna skola, vi ska lära oss

svenska och vi är inte flyktingar på flykt längre. Allt detta påverkar barnens totala prestation och integrering”.

David: *”Föräldrarna är upptagna av sorgen över att ha lämnat hemlandet. Dessutom blir de upptagna av ytterligare nya problem här i Sverige. De kanske inte orkar med ungdomarnas problem också. Jag har träffat många familjer där de under hot har lämnat inte bara sitt land utan också sina ägodelar och allt. De upplever ofta sorg och förtvivlan över att de har lämnat sina hemländer.”*

Språkets betydelse

Socialarbetarna menade att språket är det största problemet hos båda ungdomarna och deras föräldrar. Brister i det svenska språket relateras till degradering av modersmålet. Man kan säga att det inte enbart handlar om det svenska språket utan även modersmålet.

Eva: ”Språket har en otrolig betydelse. De som inte har svenska som modersmål har stora brister i språket. Inte enbart föräldrarna, utan också barnen. Ofta har barnen inte fått hemspråksundervisning och föräldrarna kanske inte ville belasta barnen med detta. Modersmålet har stor betydelse för att lära sig andra språk. Man börjar mer och mer prata om språkets betydelse nu.”

Socialarbetarna menar vidare att språket även är ett verktyg för att bearbeta tidigare upplevelserna.

David : ”Vi har föräldrar som berättar att de har levt i berg och skog. De visste inte om de kunde överleva dagen när de bodde i sina hemländer. Dessa svårigheter blir ännu svårare om man inte har språket att berätta”

En del deltagare menade att det finns en koppling mellan språket och hävdande av de demokratiska rättigheterna då man ska hävda sig och vara delaktig i sina barns utveckling i skolan och samhället i övrigt.

Eva: ”När föräldrarna inte kan språket så kan man inte kräva delaktighet av dem. De kan inte heller vara delaktiga i de demokratiska processerna i samhället. Värdet av demokrati och av att ta del av samhället ifrågasätts. För att vara delaktig i politiska diskussioner, nyheter, dagspressen och samhällets utveckling krävs att man behärskar språket. Kan de inte språket så kan de inte heller kräva sina barns rättigheter och följaktligen så kan de inte förmedla detta till sina barn.”

Språket påverkar relationen mellan barnen och föräldrarna.

Eva: "Det är svårt för föräldrarna att ta del av vad barnen gör i skolan. Det skapas avstånd, vilket i förlängningen drabbar barnen hårdast. Det gör att de kanske inte kan delta i utvecklingssamtal"

"Familjen mellan två kulturer" består av tre underkategorier, som i sin tur består av: "Föräldrarnas auktoritet", "Integration" och "Socialtjänstens agerande"

Föräldrar auktoritet

Deltagarna beskrev bl. a. att en del ungdomars utagerande och kriminalitet har koppling till föräldrarollen i det nya landet.

Eva: "Vi pratar jätte mycket med ungdomarna för att återställa deras relation med föräldrarna. Sen pratar vi även med föräldrarna och jobbar med återskapande av deras roller och auktoritet här i Sverige. De här ungdomarna är ofta helt ur kontroll. Pappan som ska stå för struktur, regelverket och auktoritet har förlorat sin position. Det känns att det fattas någonting. Pappan är inte integrerad här. I vanliga fall när man är född här, så vet man hur tillvaron ska vara, man har accepterat livet här till hundra procent och det är inte något konstigt med det. Jag vet att jag förmedlar detta till mina barn, jag har språket och kan förmedla detta till dem. Jag vet vad som är tillåtet och vad som inte är det, men jag vet också att jag har ett ansvar gentemot mina barn och hålla ordning på dem. Att förhålla sig på ett adekvat sätt med de gemensamma reglerna tillhör självklarhet."

Vidare beskrev deltagarna att arbetslöshet har en stor påverkan på föräldrarnas auktoritet.

Eva: "Får man inte arbete då har man förlorat sitt sociala umgänge, man kanske inte heller lär sig språket vilket gör att man också förlorar självkänslan. Då kan man inte utöva sin föräldraauktoritet, eftersom man förminskar sig själv. Det blir så att man inte kan vara en bra förebild för sina barn om man inte har ett arbete. Språket är absolut viktigt för att förmedla föräldraren till barnen annars blir det ett tomrum."

David: "Mammorna brukar lära sig språket snabbare och kanske börjar jobba, detta är inte diskriminering från samhällets sida. Föräldrarna kanske hamnar i sitt ursprungliga ansvarsområde där mamman har ansvar för hemmet och barnen och pappan för försörjningen. Skillnaden är att papporna blir av med den rollen här i Sverige. För mammorna är det lättare eftersom de på ett naturligt sätt kommer i kontakt med dagispersonal och fritidspersonalen"

En del deltagare menade att roller och familjstrukturen förändras i det nya landet.

Eva:” Pappan har ingen position i familjen, pojkarna är de som försöker ta bemanningen hemma. Barnen har inte fattat att det finns en hierarki och de anser sig t härska över familjen. Rollerna blir omvända”.

Socialarbetarna beskrev en rad psykiska problem som har med exilsituationen att göra. Detta omfattar även ungdomar som har kommit till Sverige utan föräldrar.

Eva:” En del av ungdomarna som har kommit till Sverige på egen hand har vissa posttraumatiska stressyndrom eller antisociala drag. Kriminalitet kan vara ett symptom på att man inte är en del av det här. Ungdomarnas aggressivitet är inte bara en hämndaktion utan också en reaktion på förlust, ångest. De är deprimerade. En länk i kedjan fattas, i deras historia. Det är tragiskt när dessa ungdomar inte kommer ihåg minnet av sin barndom och de platser de har vistats i ”.

Integration

En annan aspekt som blev föremål för deltagarnas reflektion handlade om synen på integration. Integration är en ömsedig process.

Said:” Vi ska inte glömma att det inte bara är föräldrarnas potential och förmåga till anpassning i det nya landet som är problemet, utan det är också hur mycket samhället är bered att ta emot. Detta betyder att vi har att göra med två sorters problematik, dels familjens förmåga till anpassning i det nya landet och dels hur det nya samhällets, satsar för att integrera familjerna. Ett invandrabarn är ett invandrabarn. Han/hon tillhör främlingar. De kan kännas som att de har tvingat sig på att tillhöra det svenska samhället. Om inte föräldrarna blir integrerade, genom att de kanske får arbete och bostad, så kommer det vara svårt för barnen att identifiera sig med föräldrarna. Pojkarna har svårt att identifiera sig med en svag pappa, då söker pojken alternativa lösningar kanske blir gänget ett alternativ.”

Den emigrerade familjen möter det nya landet med hemlandets värderingar med tillhörande barnuppfostringsmönster och familjstruktur som påverkas av livet i exil.

Said: ”När familjen kommer till Sverige befinner de sig i ett nytt sammanhang. Deras tidigare kultur och traditioner inom familjen och dess sociala sammanhang är rubbade. I början har de sina tidigare familjemönster att efterlikna. Men sedan får kvinnan ganska snart en betydlig mer makt

och inflytande inom familjen. Allt detta förändras i och med immigrationen. Till och med barnens villkor förändras inom familjen, barnen har egna rättigheter i Sverige och föräldrarnas barnuppfostringsmetoder går inte att utöva här. Barnen har lagen bakom sig och föräldrarna kan inte agera hur som helst mot sina barn. Mannen som en gång varit familjförsörjare har inte samma roll längre.”

Socialtjänstens agerande

Deltagarna beskrev att socialtjänsten har varit ganska bra på att skapa förståelse men deras agerande har också styrts av brist på kulturkompetens.

Said: ”Enligt mina erfarenheter är socialtjänsten ganska bra på att skapa nödvändig förståelse för dessa ungdomars livssituation utifrån deras tidigare livshistoria. Det händer också att man inte har den förståelse som krävs för dessa ungdomar. Exempelvis har jag varit med om att skolrektorn eller lärare inte orkat med att ha ungdomen kvar i skolan och vill bara bli av med dem genom att vi ska placera de. De försöker bara flytta på problemet och inte lösa den. Ibland kan vara så att myndigheterna inte har ett brett perspektiv på problemet. Jag kan ibland känna att jag måste gå in i konflikt med båda rektor och även i vissa fall länsrätten som kanske initierar på LVU. Ibland har jag nekat att bevilja vård/behandling för ungdomarna där jag bedömer att en viss behandling inte är nödvändig för denne. Förståelse handlar om att man ska ha god kännedom om ungdomarnas uppväxt och dess familj”.

Sammanfattning av resultat

De unga informanternas livshistoria tyder på att livet innan flykten präglades av familjesplittring. Längtan efter en återförening med resten av familjen präglade deras tillvarotillstånd i hemlandet. För en av ungdomarna blev faderns frånvaro och bristfällighet i hemlandet en besvikelse som belastade den framtida relationen. För den andra unga deltagaren var misshandel och bristfällighet i hemlandet ett faktum. Livet i det nya landet påverkades av tidigare konflikter och bristsituationer. Följden av en fortsatt konfliktfull relation med föräldrarna och upprepade misshandel i det nya landet parallellt med ett trotsigt och asocialt beteende i skolan ledde till deras placering i olika familjhem och slutligen behandlingshem. Modersmålets degradering bäddade för degradering av det nya landets språk. Således blev uttrycksformen för dessa ungdomar en känslomässig reaktion i stället för ord och språk. Livet i exil påverkade deras familjestruktur. Det verkar som att fadern förlorade den position han hade i hemlandet. Han var

inte längre familjförsörjare och förmedlare av samhällets normer och följaktligen var han inte en auktoritet för sonen. Han blev en positionslös medlem som inte längre kunde ta hand om sina barn i olika sociala sammanhang på grund av bristande språkkunskap. Som en konsekvens av detta blev barnen förmedlare av det nya landets språk.

När det gäller de två socialarbetarna och den auktoriserade socionomens bild av dessa ungdomar och deras familjer, betonades att bristande språkkunskap och familjens strukturförändring var huvudsakliga orsaker till de ungas nuvarande situation. Föräldrarna har inte längre auktoritet och kan inte förmedla detta genom språket som en konsekvens av modersmålets degradering. Ett bristande språkkunskap leder till att föräldrarna inte kan vara aktiva i barnens skolsituationer. Arbetslöshet försvagar faderns position och detta leder till att han förlorar sin auktoritet. Emigranterna kan inte försvara sina demokratiska rättigheter på grund av bristande språkkunskap. De ovanstående framkomna resultaten kommer att jämföras med psykanalytiska teorier och Meads symboliska interaktionismen i diskussionssyfte.

Diskussion

Livet innan flykten

Min diskussion kring ungdomarnas överrepresentation i brottstatistiken har flera dimensioner. Dels relateras frågan om psykoanalysen kan ge oss en förståelse kring laglöshet/normlöshet, dels handlar det om språkets roll och dess betydelse i relation till sociala normer. Senare kommer jag att belysa ungdomarnas överrepresentation utifrån ett sociologisk, socialpsykologisk perspektiv. När det gäller den första frågan så kan man säga att en stor del av Freuds arbete just handlade om det ovanstående temat. Hur bildas kulturen? Vad är det hos människan som binder honom till kulturen och det rådande normsystemet? Freuds arbete ledde till upptäckten av det omedvetna och teorin om "Oidipus"⁵. Kärnan i teorin handlade om barnets avståndstagande från mamman till förmån för faders kärlek och kärlek till en far förutsätter i sin tur att han har känslomässig relation till sonen. Den triangulära relationen och hur detta hanteras blir en prototyp för barnet som sätter sin prägel på hur han kommer att agera gentemot det sociala normsystemet. Ett avståndstagande av begäret för modern till förmån för faders kärlek leder till identifikation med fadern. Denna utveckling för pojken kan tolkas så här: "Jag kan inte få en relation som tillhör min pappa men när jag blir stor så vill jag bli som honom". Således internaliseras den funktionella pappan och leder till bildande av ett överjag.

Kärnan i Oidipus handlar om acceptering av ett förbud och just det här förbudet blir utsprunget till förbudet mot antisociala avvikelser i framtiden. Av

⁵ Havensköld (1995)

fallbeskrivningarna framgår att det har funnit våld och misshandel som de här unga människorna har utfört. Det karaktäristiska gällande deras historia och bakgrund är att det inte har funnit en funktionell far som kunnat stå för norm- och gränssättning. Deras narrativa beskrivningar av relationer präglas av en betydande besvikelse på dels frånvaro av en far och dels en ofunktionell position i förhållande till sonen. Detta bekräftas även av Mitscherlich (1969 i Johansson2003), som menar att barnens norm- och gränslöshet är en konsekvens av en frånvarande strukturskapande pappa som ska kunna sätta gränser. I samband med det första fallet så kan konstateras att han praktiskt taget blev övergiven. En inte igenkännande attityd från faders sida⁶ ledde ännu en gång till bekräftelse på att han blivit övergiven. Det som varit karaktäristiskt gällande de ungas beteende i denna studie handlar om en extremt utagerande och okonsekvent attityd gentemot det rådande normsystemet och de sociala institutionerna.

Våld, misstro och förkastande av faderns position, exempelvis *”han har ingen makt över mig längre”* som Zaniar nämnde om sin fader är utifrån psykoanalysen en symbol för något annat. Bakom vrede och ilska döljer sig en längtan, ett begär för faders kärlek. Psykoanalysen handlar om upptäckten av det omedvetna. Abdoll var rasande och beskrev att fadern prioriterade sin fru framför honom. Abdoll kände sig övergiven och utanför, men frågan är om det egentligen inte kan vara så att Abdoll inte har bearbetat den ursprungliga förlusten, när fadern övergav honom redan vid två års ålder. Dessa ungas erfarenhet av övergivenhet blir vägledande när de möter lärare, kompisar eller socialtjänsten. En upplevelse av misstro dominerar arten av relationen. Lacan⁷ beskrev faderns funktion som en position som avbryter det symbiotiska förhållandet mellan barnet och mamman. Detta i sin tur leder till att barnet vänder sitt begär mot fadern och därmed kulturen. Av en av de unga deltagarnas historia framgår att begäret efter mamman dominerar relationen. *Zaniar beskrev att hans mamma alltid har varit som hans kompis, de döljer ingenting för varandra.* I psykoanalytiska termer skulle relationen uppfattas som en allt för nära relation. Det låter som om pappan inte är mannen i mammas liv, utan sonen. En av socialsekreterarna beskrev familjestrukturen hos sina klienter som kaotisk och menade att sönerna ofta är de som vill bestämma hemma och ifall att de inte lyckas uppstår stora konflikter.

Livet i exil

En annan diskurs som är väsentlig i detta sammanhang rör exilens påverkan på familjemönster. Enligt Freud⁸ skapas all kulturverksamhet som ett resultat av acceptansen av ett inre förbud. Sublimering sker genom att individen försöker förverkliga sina önskningar, t ex genom skapande av egen familj, genom arbete och etablerande av en social position i enlighet med realiteten och i enlighet med

⁶A. beskrev hur han blev besviken över att fadern inte kände igen honom i samband med vistelse av hemlandet. Det framkom att fadern kramade något annat barn och trodde att han var hans son.

⁷ Reeder (1992), *Tala/lyssna*

⁸ Fred S (1983). Vi vantrivas med kulturen

vad kulturen och samhällsnormer kräver av individen. Följaktligen skapar individen en försoning med tidigare konflikter och begär i form av kontinuitet som rör självförverkligandets väsen. Det är ett vedertaget krav i alla kulturer att var individ ska kunna arbeta och försörja sig. Människan är i grund och botten en socialpsykologisk varelse. Hans subjektivitet och etablerande av en social position sker i relation till vad kulturen kräver av individen. Att ha ett arbete och kunna försörja sin familj är respektfullt i alla kulturer. Egentligen handlar all form av relation i alla kulturer om förhållandet mellan att "ge" och "ta". Utifrån en av de unga deltagarnas bakgrund och utifrån de övriga deltagare (socialarbetarna) i detta arbete framgår att fadern har haft ett arbete och en social position i sitt hemland.

Det har funnit en kontinuitet i tillvaron. Det har funnit en identitet som är baserad på samhällets normer. Positionen som far, som försörjare och normsättande, har varit självklar och tydlig. Dessa positioner ger individen en subjektiv plats i samhället. Det agerande subjektet är samtidigt respektfull mot vad samhället kräver av individen. Vad som sker i och med exilen är att den förändrar redan befintliga strukturen i familjen. Faderns plats och position försvagas i och med att fadern kanske inte längre har ett arbete i det nya landet. Allt form av kulturverksamhet degraderas. Vad som händer är att en känsla av kontinuitet förloras hos föräldrarna. Konsekvensen är *ett avbrott i kontinuitet* som leder till *"utanförskap"*. *Subjektet* har omvandlats till ett *objekt* som är föremål för de andras påverkan. Fadern förlorar sin plats och position i och med att han bland annat inte har ett arbete, han kan inte heller agera som ett identifikationsobjekt för sina barn. Detta resulterar i att barnen inte kan möta samhällets normer genom att fadern inte har kunnat förmedla dessa.

Språkets betydelse

Språkets roll och position vid mottagande och accepterandet av sociala normer har en avgörande betydelse. Som påpekats ovan så har fadern, enligt Lacan⁹, en position som avbryter den symbiotiska relationen mellan modern och barnet. Barnet får avstå från begäret för modern och i stället tala om det med fadern. Den preverbala perioden betecknas av Lacan som det *imaginära*¹⁰, där den tredje parten i den triangulära relationen inte ännu trätt fram. Barnets inträde i den symboliska ordningen innebär att språkets roll får ett avgörande position, där förlusten av symbiosen bearbetas. De sociala och kulturella normsystemen är inbakade i språket. Barnet lär sig att avstå från det förbjudna begäret och i och med detta upplever barnet en förlustsituation (en grundläggande förlustupplevelse på grund av det förlorade symbiosen med mamman). Språket får positionen där barnet kommer att relatera sin förlust genom ord. Faderns position innebär att barnet får avstå från begäret och istället prata om det. Av de unga informanternas bakgrund framgår att de inte har ord som kan beskriva

⁹ Reeder (1992), *Tala/lyssna*

¹⁰ Det imaginära är en period som betecknar relationen mellan modern och barnet. Det imaginära existerar innan språket träder fram från 3 års åldern och framåt. Det imaginära är jag och du förhållande.

denna förlustsituation. Känslolivet är klivet, av dubbla anledningar; dels p.g.a. den faktiska händelsen, men också eftersom att själva förlusten aldrig bearbetas.

Det manifesta uttrycket för sorgen visar sig i form av en extrem utagerandeattityd. Det låter som om de inte har ord för det som hänt och utagerandet får tar hand om det. Detta skulle kunna uttryckas att det inte finns en funktion där ungdomen övervägande har lärt sig att man inte ska slå för att framföra vem man är, utan framföra det genom språket. De unga informanterna har kommit till det nya landet med ett bristfälligt modersmål som inte heller är relevant i det nya landet. Denna bristfällighet ger uttryck på dubbelt vis. Ungdomarna har inte lyckats uttrycka olika förlustsituationer genom modersmålet och detta i sin tur blir en orsak till att bristfälligheten fortsätter genom det nya språket, eftersom ord för förlusten helt saknas. Ett barn som har avstått från mamma till förmån för kärlek till fader har ord för sin förlust, han/hon har relaterat sin förlust med språket.

De unga deltagarna i denna undersökning har en misslyckad genomgång av den triangulära relationen. Zaniar har inte separerats från sin mamma på grund av en frånvarande fadersfunktion som har en känslomässig relation med honom. Ordet ”förbud” som en konsekvens av faderns position saknas. Följaktligen blir en överföring med människor tillhörande det nya landet försvårad, eftersom funktion att etablera ett känsloband inte har skapats i grunden. Således degraderas det nya språket till en enkel instrumental funktion, då känslolivet inte passerar det nya språket. Där ord saknas för beskrivningen av känslor. Det blir någon form av regression. Där får det faktiska kroppsagerande ta överhanden. Zaniar blev rasande över sin lärare som uttryckte: *”Här i Sverige så måste man respektera lagarna”* Zaniar uppfattar detta som diskriminerande och rasistisk men lyckade inte framföra sin upplevelse genom språket utan han nickade läraren, vilket resulterade i att läraren bröt näsbenet. Man skulle uttrycka detta med att det imaginära tar över det symboliska eftersom det saknas ord som kan symbolisera en förlustupplevelse. Ett manifest uttryck för bristfällig symbolisering genom språket visar sig i form av missbruk. Av de ungas bakgrund i denna undersökning framgår att de har haft en anmärkningsvärd missbruksproblematik. Det låter som att de inte är kapabla att uttrycka sin ångest genom språket, de försöker döva sin ångest genom sprit och droger.

Det här resonemanget är också relevant gällande föräldrarna till de två unga som har deltagit i denna undersökning och enligt socialarbetarnas erfarenheter. En bristande förmåga att relatera frustration och förlust till språket kännetecknar det imaginära ordningen. Pappa till Zaniar har använt våld och fysiska angrepp för att få sonen att lyssna på honom. Det som utmärker det imaginära stadiet (spegelstadiet) är att individen vill se sig själv genom den andre. Pappans handling kan tolkas som ”Om du inte gör som jag säger så slå jag dig”. Relationen bygger inte på en ömsesidig känslorelation vilket är en följd av bristande

tankeutbyte genom språket. Modersmålets degradering¹¹ i det nya landet förlamar den symboliska ordningen eftersom modersmålet inte symboliserar kulturella koden i det nya landet. Konsekvensen av detta blir att det talande subjektet förlora sin plats och position som han en gång hade i hemlandet. Således kan fadern inte vara den bindande länken mellan familj och det sociala normsystemet i det nya landet på grund av bristande språkförmåga. En länk saknas. Det sker ingen förbindelse mellan dåtid och nutid ännu en gång, på grund av en bristande språkförankring.

Symboliska interaktionismen

Hittills har kärnproblematiken med ungdomarna i denna undersökning diskuteras på en individuell nivå. En annan aspekt som är också viktig och påverkar individen handlar om den sociala aspekten. Den huvudsakliga tankegången handlar om perspektivet att människan är en psykosocial varelse. Mead (i Svedberg 2003) konstruerar termerna "I" och "Me" för att beskriva samspelet mellan individen och det sociala sammanhanget eller gruppen. Enligt Mead består jaget av två företeelser och det är "I" och "Me". "I" är den subjektiva delen av personlighet och "Me" kan tolkas som gruppen eller omgivningens bild av individen som speglas tillbaka till individen och följaktligen blir en del av personligheten. "I" handlar utifrån sina önskningar och kan ibland överskrida vad "Me" säger men strävan är att det ska finnas en balans mellan dem. När "Me" kolliderar med "I" så kan detta enligt Mead leda till antingen lycka eller skam. Mead menar samtidigt att gruppen eller omgivningen har vissa förväntningar på individen, och dessa förväntningar spelar stor roll i själva formandet av individen. Vad som är viktigt att diskutera här är att exilsituationen gör fenomenet i fråga till en mellangrupsrelation eftersom emigranten definieras som tillhörande en subgrupp, vilket innebär att den subjektiva människan förblir förbisedd. Den unga människan med en annan kulturell bakgrund uppfattas som en person tillhörande subgruppen och hans individualitet förblir en ointressant fråga vid olika sociala situationen. "Vi" och "de" tänkande blir sättet att tänka.

Fenomenet "vi svenskar" och "de invandrarna" har man hört många gånger. Enligt Mead införlivar individen den bild som omgivningen tilldelar honom/henne. Handling från individen sker som ett svar på hur omgivningen uppfattar denne. Är omgivningen fördomsfull och kritisk mot den unga emigranten så blir individen fördomsfull mot omgivningen och detta bromsar effekten av sociala institutioners åtgärder som riktas mot dessa ungdomar. Tänker majoriteten i termer av "vi" och "de" så hamnar den subjektiva människan utan för det sociala sammanhanget. Det verkar som att ungdomarna i denna undersökning tolkar varje "tillrättavisning" från exempelvis en lärare eller straff

¹¹ Modersmålets degradering har två dimensioner. Det första relateras till den verklighet att modersmålet inte används i det nya landet. Således försvinner modersmålets (språket) symboliska funktion som betecknar bl. a. det nya landets sociala sammanhang. Den andra dimensionen handlar om modersmålets brisfällighet. Dessa ungdomar har inte även lärt sig modersmålet adekvat. Konsekvensen blir att även föräldrarna har svårt att förmedla det nya landets normer genom modersmålet.

från rättssystemet, som följd av ett avvikande socialt beteende, som rasistiska och diskriminerande. Man kan säga att de unga emigranternas reaktion är fördomsfull i detta avseende. Frågan är dock om detta inte egentligen är en internalisering/införlivning av gruppens förväntning av individen.

Anknytning till tidigare forskning

Att kunna uttrycka förlusten genom ord och språket är ett viktigt steg för att möta det nya landets villkor, samt att förmedla detta till barnen. Det här fenomenet bekräftas också av Andersson (2001) som betonar på modersmålets degradering inte bara är en förlust i sig, utan också leder till att förlusten och stigande ångest, som konsekvens av utanförskap, inte uttrycks i ord. En del av materialet i denna undersökning handlar om hur bra hemlandet anses ha varit, exempelvis så som Abdoll uttryckte det: *”där kände alla varandra och alla hjälptes åt”*. Deltagarna uttryckte dels en känsla av längtan och dels en känsla av förlust. Detta låter som en försköning av hemlandets livssituation, uppbyggd av nostalgi. Det verkar som att detta är en naturlig reaktion på förlusten av hemlandets kultur, när det är svårt att komma in i det nya landet. Detta fenomen bekräftas även av Bravo & Lönnback (2003) som menar att en överdriven nostalgi leder till glorifiering av hemlandet, som då utvecklar en främlingskapsinställning inför mötet med det nya landet.

Att exilen medför en förändring i familjstrukturen och mannens position försvagas, har även påvisat av Nyqvist och Dahlberg (1999) och Sandberg (2005), som menar att föräldrarna hamnar på efterkälke i relation till barnen. Pappan i familjen kan ha haft en starkare ställning på grund av sin roll som familjförsörjare. Eyrumlu (1997) menar att mannen som familjförsörjare i hemlandet förlorar sin värdighet i det nya landet. Den här företeelsen har även påvisat i denna undersökning och bekräftas av socialarbetarna. Barnen lär sig svenska språket snabbare i jämförelse med föräldrarna och detta leder till oönskade rollbyten i familjen. Den här undersökningen har påvisat att det är viktigt att föräldrarna förmedlar sin auktoritet genom språket, vilket inte gjorts, enligt det framkomna resultatet. En bristande språkförmåga från föräldrar till dessa unga människor leder till utanförskap och bristande kontakt med människorna tillhörande det nya landet.

Detta bekräftas även av Kamali (2004) som menade att flyktingfamiljers kontakt ibland endast består av myndighetspersoner som exempelvis Socialsekreterare. Nyqvist och Dahlberg (1999) menar vidare att föräldrarnas brist på språkliga kunskap och vetskap kring samhällets normer ofta leder till att de inte kan sätta sig emot barnens provokationer och därmed förlorar de sin auktoritet. Detta fenomen påvisas även i denna undersökning då en av socialarbetarna påpekar en kaosaktig familjestruktur hos ungdomarna. Zaniar beskrev omgivningen och de sociala institutionerna som hårda och fördomsfulla mot ungdomar med en annan kulturell bakgrund. Det låter som att dessa unga människor tillhör ”de” i förhållande till ”vi”(svenskar) och med detta förväntas av ”dem” vissa handlingar som inte är adekvata i förhållande till vad som är tillåtet inom ”vi”. Följaktligen sker en omedveten identifiering av vad omgivningen förväntar sig av ungdomarna med utländsk bakgrund. Lindholm (2005) beskrev detta som ”in-gruppen” och

”ut-gruppen”. Mead beskrev detta i samband med ”I” och ”Me”. Det här fenomenet beskrivs på sätt och vis också av Sandberg (2005) som menar att det idag finns en problemfixering kring ungdomar med invandrarbakgrund och detta förstärks av den bild som media framställer av dessa ungdomar.

Livet i exil är ett omfattande och komplicerat fenomen som innefattar en känsla av rotlöshet och identitetslöshet i det nya landet. Anderson (2001) menade att den emigrerade individen lider av ett tillvarotillstånd som kan betecknas som depression. En känsla av förlust och längtan efter det förlorade präglar deras tillvarotillstånd. Kärnan i denna förlust handlar om förlusten av hemlandet, språket och ett socialt sammanhang som aktualiserar ”vem jag är i det nya landet”. Följaktligen kan upprätthållande kontakt med släkt och anhöriga i det nya landet vara sammanhållande. Abdoll nämnde att han på behandlingshemmet får tillgång till att ringa till sitt hemland ett par gånger i veckan för att prata med sina släktingar. Att ha kontakt med människor och platser som tillhör individens ursprung har, enligt Andersson, en positiv terapeutisk effekt. När det gäller socialtjänstens hjälpinsats och agerande så fanns inte en enhetlig syn. Zaniar upplevde socialtjänstens agerande okonsekvent medan enligt Abdoll hade det funnits tillfredsställande situationer. Frågan är om detta kanske tyder på ett enhetligt krav på kulturkompetens inom utbildningsväsendet fattas. En annan väsentlig åtgärd kan vara att socialtjänsten bör agera i större utsträckning med förebyggande insatser. Det skulle vara lönsamt i alla avseende att dessa ungdomars föräldrar bör hjälpas i sin funktion till att vara föräldrar till sina barn. Förutsättning för detta kan vara en beredare kunskapsnivå gällande exilproblematiken.

Referenser

Andersson,B.,K. (2001) Att förstå flyktingar , invandrare och deras barn . En psykologisk modell. Lund: Studentlitteratur

Bravo, M. & Lönnback, E. B. (2003). Invandringskrisen eller det förlorade paradiset. I Ahmadi,N ,(red): Ungdom, kulturmöten och identitet. Stockholm: Liber och SiS.

Cullberg, J. (1999). Dynamisk Psykiatri. Natur och kultur

Depoy, E. & Gitlin, L (1999). Forskning , en introduktion .Lund: Studentlitteratur

Eyrumlu, R. (1997). Iranier möter Sverige. Stockholm . Carlsson bokförlag

Havnessköld, L. & Risholm Mothander (1995). Utvecklingspsykologi ,psykodynamisk teori i nya perspektiv Liber AB

Johansson T. (2003). Den dolda könsdiskursen . Mödrar , söner och frånvarande fäder. I Bäck-Wiklund, M. & Fransehn, M. & Johansson, H. Stockholm: Migra grafiska.

Kamali, M.(1999). Varken familjen eller samhället. Stockholm: Carlsson

Kroger, J. (2000). Identity Develoment, Adolescence Through Adulthood. London: Routledge

Kvale, Steinar. (1997). Den kvalitativa forskningsintervjun, Lund: Studentlitteratur

Lindholm,T. (2005). Diskrimineras personer med utländsk bakgrund av rättväsendet?. I Diesen ,C., Lernestedt,C.,Pettersson, T. red : Likhet inför lagen . Stockholm: Natur och Kultur

Larsson,S. & Lilija,J. & Mannheimer,K. (2005). Forskningsmetoder i socialt arbete.Lund: studentlitteratur

McWilliams, N. (1994).Psykoanalytisk diagnostik. Att förstå personlighetsstruktur. Mark paterson .WS Bookwel,Finland 2000

Nyberg, E. (2000) Barnfamiljers migration – uppbrrott och förändring. I Allwood,C.M. & Franzen, E. (2000). Tvärkulturella möten , grundbok för psykologer och socialarbetare.Natur och Kultur.

Nyqvist,M. & Dahlberg, K. (1999). Att vara flyktingföräldrar. En balansakt mellan kultur. i psykisk hälsa . Årgång 40.nr 3/99

Payne,M. (2002). Modern teoribildning i socialt arbete. Stockholm: Natur och kultur

Reeder, J. (1992). Tala / Lyssna .Stockholm: Symposion

Sandberg, G. (2005). Institutionella praktiker och den andre. En studie om ungdomar med utländsk bakgrund och mötet med välfärdsstatliga institutioner i Sverige. www.integrationsverket

Schierup,C.U. (2003). Vart tog den sociala dimensionen vägen? Medborgare, multikulturalism och social exkludering. I maktens olika förklådnader. Stockholm :Atlas

Sernhede, O. (2003). Ungdom och svart identifikation. I Ahmadi, N. (red): ungdom , kulturmöten och identitet. Stockholm: Liber och SiS

Spänner, C. (2001). Med främmande bagage. Tankar och erfarenheter hos unga människor med ursprung i annan kultur eller det postmoderna främlingskapet. Sociologiska institutionen Lunds universitet

Svedberg, L. (2003) Lund: Studentlitteratur.

Rapporter

Brå. Rapport (2000:6). Ungdomar som rånar ungdomar i Malmö och Stockholm. Stockholm: Fritzes

Brå Rapport (2005:17). Brottslighet bland personer födda i Sverige och i utlandet. Stockholm: Fritzes

htp - [www.stat_inst .se dokument -2006- 2.pdf](http://www.stat_inst.se/dokument-2006-2.pdf)

Kamali ,M. (2005b.) Sverige inifrån – röster om etnisk diskriminering. SOU2005:69. Stockholm: Fritzes

SiS årliga statistik 2002. Allmän SiS rapport 2003 : 5

Socialstyrelsen. 1995:7. Invandrarbarn i familjehem. Stockholm.

Socialstyrelsen 2006 . Välfärdsproblem i befolkningen i social rapport.

SOU 2000:77. omhändertaganden. Samhällets ansvar för utsatta barn och unga.

Stockholm: Fritzes.www.integrationsverket (Rapport integration 2005)

Intervjuguide för socialarbetarna: (Bilaga 1)

Enligt SiS senaste statistik är majoriteten av deras omhändertagna ungdomar är pojkar med utländsk bakgrund.

- Säger detta dig någonting?
- Vad säger dina erfarenheter om arbetet med dessa ungdomar?
- Vad har varit problematiskt enligt omgivningen om ungdomarna?
- Vilka invandrarungdomar har den problematiken som beskrivs ovan?
- Är det någon skillnad mellan pojkarna och tjejerna i avseende på institutionsplaceringar?
- Vad tror du att detta beror på?
- Hur påverkas ungdomarna av migrationen och den omställning föräldrarna går igenom?
- Hur är det med modern?
- Hur är det fadern?
- Vem i familjen sköter kontakten mellan familjen och olika sociala myndigheterna?
- Hur ser familjstrukturen ut och om det förekommer konflikter?
- Vilken inställning har ungdomarna gentemot de sociala myndigheterna?
- Är det något viktig du ville tillägga som jag inte har frågat?

Intervjuguide för ungdomarna: (Bilaga 2)

- Berätta om dig själv?
- Hur har din uppväxt varit?
- Hur var barndomen?
- Kan du beskriva lite om din mamma?
- Kan du beskriva lite om din pappa?
- Hur kom du till Sverige?
- Hur kommer det sig att du har hamnat här?
- Är det någon skillnad mellan din relation till föräldrarna nu mot då?
- Vad tror du att förändringarna beror på?
- Vilka svårigheter har du upplevt i det nya landet?
- Hur har du löst de svårigheterna du mött?
- Vad är dina erfarenheter av mötet med de sociala myndigheterna?
- Vad tror du den höga statistiken om brottslighet bland ungdomar med utländskbakgrund beror på?
- Är det något viktigt som du ville tillägga som jag inte har frågat?

